

**ANALIZA EKONOMSKIH STAVOVA HRVATSKIH BIRAČA:
PRIKAZ GLAVNIH REZULTATA**

Arhivanalitika

siječanj 2015.

Impressum

U toku rujna i listopada 2014. Arhivanalitika d.o.o. iz Zagreba je od agencije IPSOS Puls d.o.o. naručila terensko istraživanje ekonomskih stavova hrvatskih birača. Na izradi upitnika surađivali su mr. Velimir Šonje i dr. Dragan Bagić. Analiza nije rađena za naručitelja te ju je Arhivanalitika financirala iz vlastitih sredstava.

Arhivanalitika snosi odgovornost za sve stavove i zaključke iznesene u ovoj analizi, ali ne može biti odgovorna za kvalitetu primarnih izvora podataka, na čijem je temelju ova analiza napravljena.

U Zagrebu, siječanj 2015.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Velimir Šonje', written in a cursive style.

Velimir Šonje, Arhivanalitika, direktor

Sadržaj

Uvod	4
Temeljne ekonomske vrijednosti	5
Stavovi o proračunskoj politici	10
Prihodna strana	12
Strana rashoda	16
Tržište rada	19

Uvod

Što hrvatski birači misle o ekonomskim temama i politikama, pitanje je koje se često postavlja. Ponekad se i istražuje. Trenutno su popularna istraživanja o tome što građani misle o tzv. monetizaciji autocesta. Rezultate objavljuju i vodeći mediji. Međutim, koliko je nama poznato, do sada nije poduzeto cjelovito istraživanje stavova hrvatskih birača o ekonomskim temama i politikama. Svrha ovoga istraživanja je popuniti tu prazninu.

Istraživanje obuhvaća tri velika područja:

- Temeljne ekonomske vrijednosti
- Fiskalna politika
- Tržište rada

Ispitanici su odgovarali na ukupno 63 pitanja u sklopu mjesečnog omnibusa IPSOS Pulsa koji je proveden u dva vala u rujnu i listopadu 2014. U svakom valu ciljano je po 1,000, odnosno ukupno 2,000 ispitanika. Anketa je bila terenska. Broj ispitanika u uzorku varira, jer nisu svi ispitanici odgovarali na ista pitanja i na isti način. Maksimalno mogući broj odgovora je 1,937, a za većinu pitanja iz područja fiskalne politike i tržišta rada minimalni broj odgovora je 1,787. Uz tu veličinu uzorka pogreška na razini signifikantnosti od 95% iznosi +/- 2,37 postotna boda. Kada je riječ o temeljnim ekonomskim vrijednostima neka su pitanja u drugom valu lingvistički invertirana kako bi se ispitao utjecaj formulacije pitanja na rezultat.

IPSOS Puls u mjesečnom omnibusu ispitanike identificira kao glasače koji bi u trenutku provedbe ankete izašli na izbore i dali svoj glas nekoj od stranaka, zatim, kao simpatizere koji imaju stranačku preferenciju ali ne bi izašli na izbore, i kao neopredijeljene – politički pasivne birače koji ne bi izašli na izbore i nemaju stranačku preferenciju. Glasača koji bi izašli na izbore i simpatizera koji ne bi izašli ali imaju stranačku preferenciju ima 73,4% od ukupnog broja ispitanika.

Rezultati su prikazani prema glasačima i simpatizerima pojedinih stranaka. HDZ, SDP i Orah prikazani su zasebno, a ostale su stranke grupirane na sljedeći način:

- Ostalo desno: HDSSB, HSP, HSP AS, Zora, Hrast, HSS
- Ostalo centar: HSLs, HNS, IDS, NF, Reformisti, Lista Bandić
- Ostalo lijevo: HSU, BUZ, SDSS, Laburisti, Lista Grubišić

Rezultati u nastavku koji su prikazani prema pojedinim strankama odnosno političkim grupacijama izračunati su na temelju 73,4% aktivnih glasača i simpatizera koji u trenutku provedbe ankete ne bi izašli na izbore, ali imaju stranačku preferenciju. Pri obradi nije uočena bitna razlika između ovih rezultata i rezultata koji se odnose samo na opredijeljene glasače koji bi izašli na izbore da su održani u trenutku provedbe ankete. Slijedi prikaz glavnih rezultata.

Temeljne ekonomske vrijednosti

Hrvatski birači uglavnom imaju sklonost prema ekonomskim vrijednostima koje su usklađene s funkcioniranjem tržišnog gospodarstva, osim kada je riječ o tržištu rada. Zbroje li se ispitanici koji se uglavnom ili djelomično protive takvim stavovima, udjel protivnika kod većine stavova nije velik (Tablica 1):

- 19% se ne slaže da uspjeh na tržištu treba biti jedini kriterij hoće li neka tvrtka uspjeti ili propasti,
- 28% se ne slaže da država nije dužna spašavati poduzeća u krizi, čak i kada to znači veliki gubitak radnih mjesta,
- 25% se ne slaže da bi se država trebala što manje miješati u gospodarstvo,
- 17% se ne slaže da se blagostanje može prije omogućiti ako se svakome omogući što više slobode za rad i investiranje nego ako država aktivno nastoji ostvariti ekonomski razvoj, itd.

Najmanji udjel ispitanika koji se ne slažu (12%) odnosi se na stav o tome da u svakoj gospodarskoj grani treba biti što više konkurencije. Čak 63% ispitanika suglasno je s tom tvrdnjom. Hrvatski birači očito dobro razumiju da poticanje konkurencije u konačnici najčešće dovodi do ponude jeftinijih i kvalitetnijih dobara. Međutim, poticanje konkurencije ne nalazi se osobito visoko u planovima i retorici hrvatskih političkih stranaka i vlada. Možemo zaključiti da je poticanje konkurencije primjer stava i politike kod kojih postoji nesrazmjer između stavova glasača i prioriteta koji tome daju političke elite.

Treba skrenuti pozornost na nekoliko stavova koji donekle ili potpuno odudaraju od temeljnih tržišnih načela:

- 38% ispitanika se protivi (28% podupire) stav da treba što prije provesti privatizaciju poduzeća u državnom vlasništvu,
- 19% se protivi (51% podupire) stav da država treba pod svaku cijenu otkupiti dionice INA-e,
- 23% se protivi (30% podupire) stav da država treba omogućiti nacionalizaciju velikih poduzeća radi povećanja jednakosti,
- samo 12% se protivi (59% podupire) stav da institucije države povećaju nadzor nad financijskim sektorom.

Stav o financijskoj regulaciji očekivan je s obzirom na društveni ambijent, slučaj franak i psihološke, političke i medijske zaostatke globalne financijske krize 2008. To je ujedno i jedini „čist“ slučaj s jasnom većinom. Ujedno je riječ o slučaju kod kojeg se zahtjev za povećanim nadzorom nad financijskim sektorom teško može nazvati protu-tržišnim, ako znamo da financijska tržišta i institucije zbog nepotpunih informacija i drugih anomalija često griješe i ne mogu dobro funkcionirati bez kvalitetnog nadzora.

Prva tri gore spomenuta stava kod kojih se primjećuje odstupanje od tržišnih načela odnose se na pitanja državnog vlasništva. Hrvatski birači prema njemu i dalje naizgled gaje određene simpatije. Međutim, treba uočiti sljedeće: prvo, velik je broj glasača neopredijeljen prema ovim pitanjima, i drugo, jedino u slučaju INA-e postoji (tanka) većina u smjeru preuzimanja vlasništva u ruke države. To treba tumačiti aktualnim sudskim, medijskim i političkim tretmanom toga slučaja, a ne indikatorom generalnog stava o preuzimanju poduzeća u ruke države. Pored toga, u dijelu o fiskalnoj politici

(vidjeti dalje u tekstu) postoji modificirano pitanje o privatizaciji državnih poduzeća pri čijem se postavljanju ispitaniku daje do znanja da se neće privatizirati prirodni resursi i monopoli. Nakon takvog definiranja konteksta ispitanici pokazuju veću spremnost za pružanje podrške privatizaciji. Na posljepku, postoji i pitanje o stavu o potrebi rasta razlika u prihodima, čemu se protivi velik broj ispitanika (Tablica 1). No, taj stav nije reprezentativan u smislu razdvajanja ispitanika čije su vrijednosti usklađene s tržišnim normama, od onih koji prema takvim normama gaje skepsu ili ih u značajnoj mjeri odbijaju. Naime, i osobe sklone tržišnim rješenjima mogu se protiviti povećanju nejednakosti.

Na kraju, i stav o tome da je politika štednje štetna za razvoj - koji podupire 45%, a protivi mu se 17% ispitanika - ne možemo smatrati stavom koji jasno diskriminira između onih koji imaju pro-tržišne i anti-tržišne stavove. Tome su dva razloga. Prvo, riječ je o dvojbi koja je vrlo prisutna u javnom prostoru, pri čemu je sadržaj pojma vrlo neprecizan (što se smatra politikom štednje?). U dijelu o fiskalnoj politici prikazano je kako precizno određenje konteksta prilagodbe proračuna potpuno mijenja odgovore ispitanika u pravcu potpore štednji. Stoga možemo zaključiti da je pojam „politike štednje“, o kojem se velika rasprava vodi ne samo u našoj javnosti, vrlo nejasno određen, ali s visokim emotivnim sadržajem. Drugo, čak i kada bi pojam „štednje“ bio točno određen, on nema moć identifikacije / razdvajanja pro od anti tržišnih stavova. Posve je moguće da osoba koja je inače vrlo sklona tržišnim rješenjima smatra da politika štednje može imati negativan utjecaj na razvoj, i vice versa.

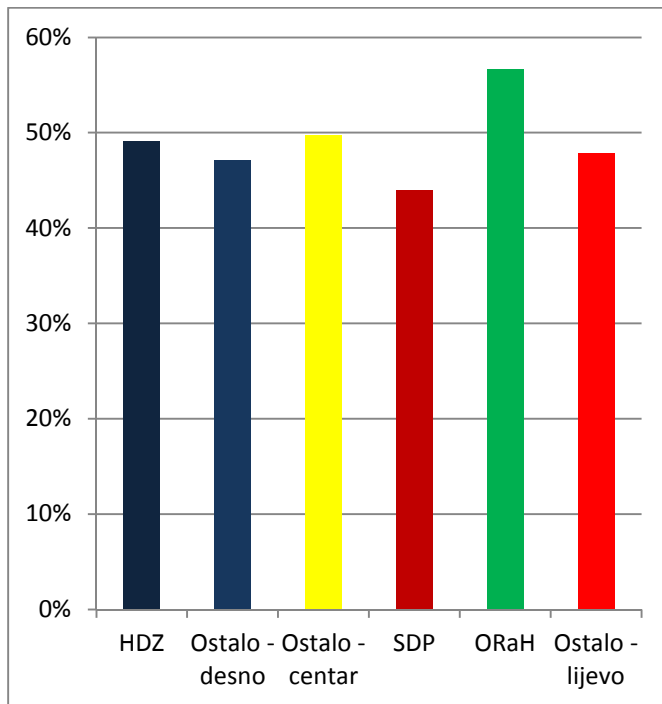
Primjer ujedno pokazuje ograničenja ove vrste analize. Nemaju sva pitanja o temeljnim stavovima jednaku moć identifikacije odnosno diskriminacije stavova u prilog i protiv tržišnih rješenja ekonomskih odnosa. Neka pitanja uopće nemaju tu moć. Interpretacija nužno uključuje dozu subjektivnosti, pa će čitatelj na temelju podataka u tablici 1 sam najbolje procijeniti koja su to pitanja za koja smatra da su formulirana tako da mogu značajno razlikovati stavove za i protiv tržišnih rješenja u ekonomskim odnosima i razlučiti ih od onih koja nemaju tu moć.

Tablica 1. Temeljne ekonomske vrijednosti: raspodjela odgovora u %, N = 1 687 – 1 849

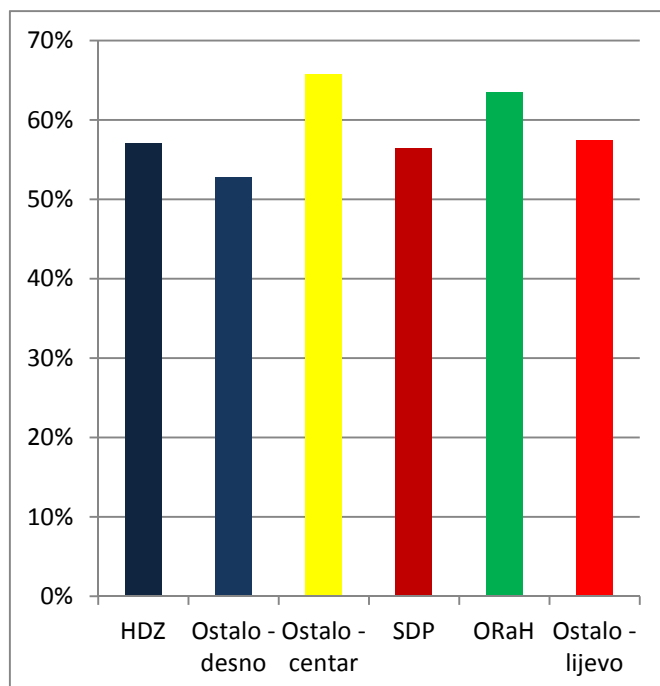
F1 - Pročitat uam niz izjava koje se odnose na način uređivanja ekonomskog života u zemlji, a Vas molim da mi kažete koliko se Vi osobno slažete sa svakom od tih tvrdnji						
	Uopće se ne slaže	Uglavnom se ne slaže	Niti se slaže niti se ne slaže	Uglavnom se slaže	U potpunosti se slaže	Ne zna
Uspjeh na tržištu treba biti jedini kriterij o kojem će ovisiti da li će neka tvrtka opstati ili propasti	5	14	25	32	17	8
Država nije dužna spašavati privatna poduzeća koja su u krizi, čak i ako to znači gubitak većeg broja radnih mjesta	10	18	25	27	13	6
Država bi se trebala što manje izravno miješati u gospodarstvo	10	15	27	29	12	7
Treba što prije provesti privatizaciju svih poduzeća u državnom vlasništvu	15	23	25	19	9	9
Privatne tvrtke su u pravilu uspješnije od državnih	7	12	27	32	16	6
Privatne tvrtke, ako su uspješne, jednako doprinose općem dobru kao i one u vlasništvu državne	5	11	20	36	22	6
Bilo bi dobro da u svakoj gospodarskoj grani bude što više konkurencije	4	8	19	39	24	6
Institucije države moraju povećati nadzor nad financijskim sektorom	4	8	21	35	24	8
Kako bi se osigurala veća jednakost u društvu, treba omogućiti nacionalizaciju velikih poduzeća	7	16	33	21	9	13
Razlike u prihodima ne mogu biti manje jer ljudi nisu jednaki po svojim sposobnostima i talentima	9	16	30	27	12	7
Kada ne bi bilo značajnih razlika u prihodima ništa ne bi motiviralo ljude da vrijedno rade	9	18	27	28	13	5
Razlike u prihodima trebaju biti veće jer bogati ulažu u gospodarstvo i na taj način otvaraju radna mjesta, od čega svi imaju koristi	18	25	28	16	6	7
Pomoć od države bi trebali dobiti samo oni koji su na rubu preživljavanja	9	18	22	27	19	5
Velika pomoć pojedincima od strane države samo odgađa njihovo osamostaljivanje	7	14	25	32	15	8
U Hrvatskoj država previše troši na socijalnu zaštitu i pomoć raznim skupinama građana	10	18	21	26	19	6
U Hrvatskoj ima previše onih koji se oslanjaju na pomoć države	4	9	17	34	31	5
Niti jedna skupina, bez obzira na njezine zasluge, ne bi trebala imati pravo na doživotne financijske privilegije	5	11	20	27	31	5
Država pod svaku cijenu treba otkupiti dionice INE od mađarskog MOL-a	8	11	19	26	25	11
Politika štednje kojom se nastoji smanjiti manjak u državnim proračunima je štetna za razvoj	5	12	27	29	16	11
Blagostanje se prije može ostvariti ako se svakom omogući što više slobode za rad i investiranje nego ako država aktivno nastoji ostvariti ekonomski razvoj	5	12	29	30	15	8

Kako stoje stvari prema glasačima i simpatizerima pojedinih stranaka? U nastavku se prikazuju samo odabrani stavovi kod kojih su uočene značajne razlike. Općenito je primijećeno da glasači i simpatizeri Oraha – čiji veliki dio sačinjavaju bivši glasači i simpatizeri SDP-a - imaju najizraženije pro-tržišne stavove:

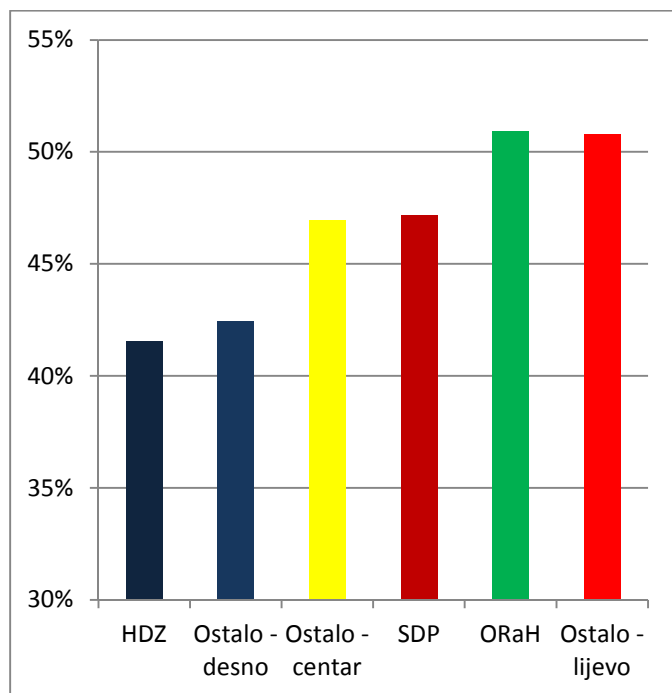
Slika 1. Postotak ispitanika koji su potpuno ili uglavnom suglasni da su privatne tvrtke uspješnije od državnih

Slika 2. Postotak ispitanika koji su potpuno ili uglavnom suglasni da uspješne privatne tvrtke jednako doprinose općem dobru kao državne

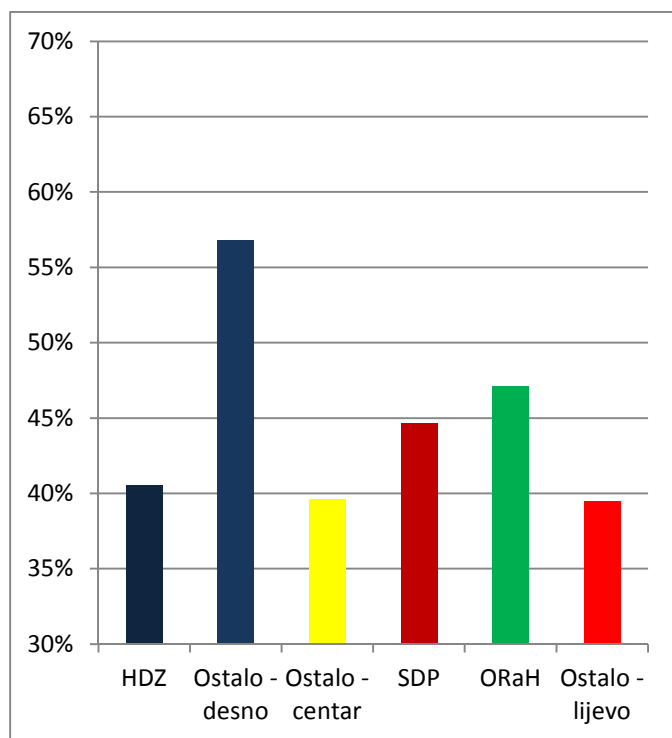

Slika 3. Postotak ispitanika koji se potpuno ili djelomično slažu s tvrdnjom da će se blagostanje ostvariti ako se svakome daje što više slobode za rad i investiranje nego ako država nastoji aktivno ostvariti ekonomski razvoj

S druge strane, zanimljivo je da nešto veći broj glasača i simpatizera Oraha nego drugih stranaka smatra da je politika štednje štetna za razvoj (najmanji udjel takvih je u HDZ-u):

Slika 4. Postotak ispitanika koji su potpuno ili djelomično suglasni da je politika štednje štetna za razvoj

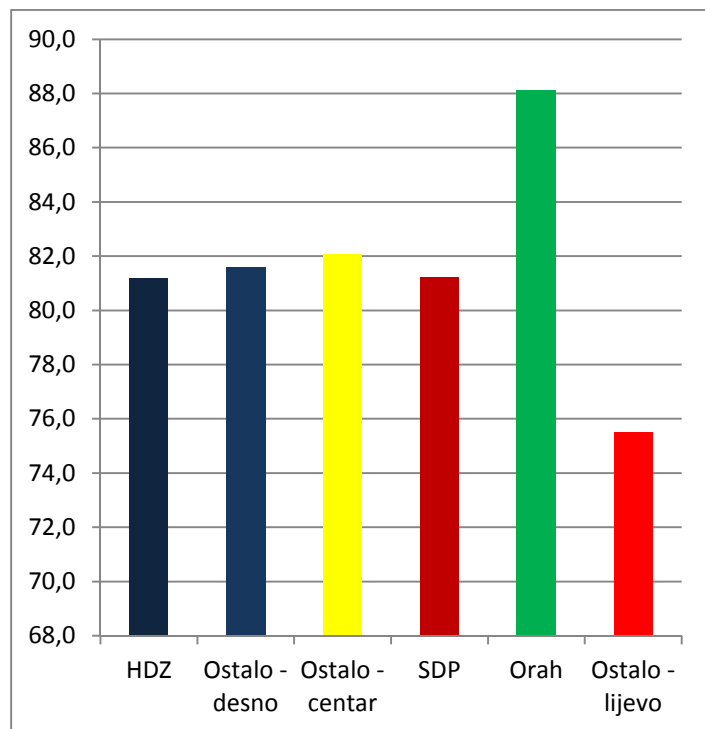

Stavovi o proračunskoj politici

Uvodni prikaz o temeljnim ekonomskim stavovima pokazuje da hrvatski građani nisu suprostavljeni tržišnim rješenjima ekonomskih odnosa. U zadnjem ćemo poglavlju vidjeti da anti-tržišni stav ipak postoji u dijelu tržišta rada. Zanimljivo je da glasači i simpatizeri Oraha prednjače prema sklonosti tržišnim rješenjima u nekoliko dimenzija, iako se ta stranka percipira i vođena je kao krajnje lijeva stranka s izrazito anti-tržišnim ekonomskim programom. Nadalje, tamo gdje postoje statistički značajne razlike u stavovima glasača i simpatizera pojedinih stranaka, one nisu velike. Ne postoji niti jedna dimenzija temeljnih vrijednosnih sudova kod koje bi se razlike među podupirateljima pojedinih političkih opcija penjale iznad 10, prema 20 postotnih bodova. To se može tumačiti razmjernom zanemarenošću ekonomskih tema u političkim raspravama i vrlo slabom ekipiranošću stranaka i javnih tijela za razvoj ekonomske analize i rasprave. Međutim, ne može se reći da razlike ne postoje. Vrlo je vjerojatno da bi se one produbile – i sukladno tome, ekonomska bi politika postala izraženije područje političkog nadmetanja – kada bi vodeće stranke tom segmentu društvenog života posvetile veću pozornost.

U nastavku se pokazuje da i odgovor na pitanje treba li država prilagođavati prihode i rashode kako bi smanjila manjak ukazuje na sličan obrazac razmišljanja. Velika većina ispitanika – kod svih vodećih stranaka više od 80% glasača i simpatizera – odgovara potvrdno. Glasači i simpatizeri Oraha ponovo prednjače prema udjelu onih koji su osvijestili problem deficita. No, generalno gledano, razlike nisu velike. Zaključujemo da su ljudi u Hrvatskoj visoko osvijestili činjenicu da u državnim financijama postoji problem i da nešto treba učiniti.

Slika 5. Postotak ispitanika koji su suglasni s time da treba uskladiti prihode i izdatke države i smanjiti manjak

Ova vrsta pitanja u sebi nosi rizik visoke sugestivnosti. Pitanje o tome treba li umanjiti nešto što se predstavlja kao problem, u visokom postotku provocira pozitivan odgovor. To je tip odgovora kakav se očekuje i na pitanje smatrate li da država treba smanjiti porezna i druga slična opterećenja. Na to pitanje potvrdno odgovara 60%-70% ispitanika. Međutim, ne bismo željeli da ti isti ljudi, kada su upitani o tome treba li povećavati izdatke proračuna, također odgovara potvrdno, jer u isto vrijeme tražiti smanjenje deficita i prihoda, i rast rashoda, znači nekonzistentnost. Potencijalnu nekonzistentnost (iako vrlo daleku s obzirom na veliku različitost konteksta pitanja) vidimo u odnosu na ranije spomenut stav oko 45% ispitanika da je politika štednje štetna za razvoj; kako je moguće da 45% ljudi misli da je štednja štetna, a više od 80% traži smanjenje deficita? Nekonzistentnost ne mora postojati, jer postoji mogućnost interpretacije konteksta koja pomiruje te stavove: moguće je da ljudi smatraju da treba smanjiti deficit proračuna iako to može imati negativan učinak na razvoj; a moguće je i da ljudi smatraju da se štednja odnosi samo na rashode proračuna, pa će se zalagati za smanjenje deficita kroz povećanje prihoda proračuna.

Dakle, kako bi se stekao dublji uvid u stavove ljudi o proračunu odnosno fiskalnoj politici, bilo je potrebno proširiti kontekst pitanja. Pretpostavka je da su ljudi sposobni artikulirati promišljati i u složenim realnim kontekstima kada su suočeni sa suprotstavljenim ciljevima.

Stoga je prvo zanimljivo pitanje ono o metodi smanjenja manjka. Upitana o metodi uravnoteženja proračuna, većina ljudi upućuje na rashodnu stranu ili podjednako oslanjanje na smanjenje rashoda i povećanje prihoda. Samo 6,7% ispitanika smatra da se proračunska prilagodba treba odvijati isključivo povećanjem prihoda države. Dodaju li se tome i oni koji bi prilagodbu kombinirali tako da se malo smanje rashodi, a puno povećaju prihodi, ukupni udjel ispitanika koji naglašavaju povećanje prihodne strane ne prelazi 18,5%. Pri tome među glasačima i simpatizerima stranaka ne postoje značajne razlike u pogledu poželjne metode smanjenja proračunskog deficita. Zaključujemo da su hrvatske političke elite ozbiljno podcijenile raspoloženje građana u pogledu fiskalne prilagodbe. Vlade su još od 2009. inzistirale na prilagodbi kroz povećanje prihoda i čuvanje rashoda. Tek je vanjska prisila (Procedura prekomjernog deficita) dovela do snažnijeg naglaska na rashodnu stranu nakon ulaska u EU. Moguće je i da su ovakve preferencije građana novijega datuma, u što ne možemo biti sigurni jer je ovo istraživanje provedeno prvi put potkraj 2014.

Tablica 2.

Na koji način bi država trebala uskladiti svoje prihode i izdatke?	
	%
N	1.937
Isključivo smanjivanjem izdataka države	21,4
Većim dijelom smanjivanjem izdataka a manjim dijelom povećanjem prihoda	13,5
Podjednako smanjivanjem izdataka i povećanjem prihoda	37,0
Većim dijelom povećanjem prihoda a manjim dijelom smanjivanjem rashoda	11,8
Isključivo povećanjem prihoda države	6,7
Ne zna	9,5

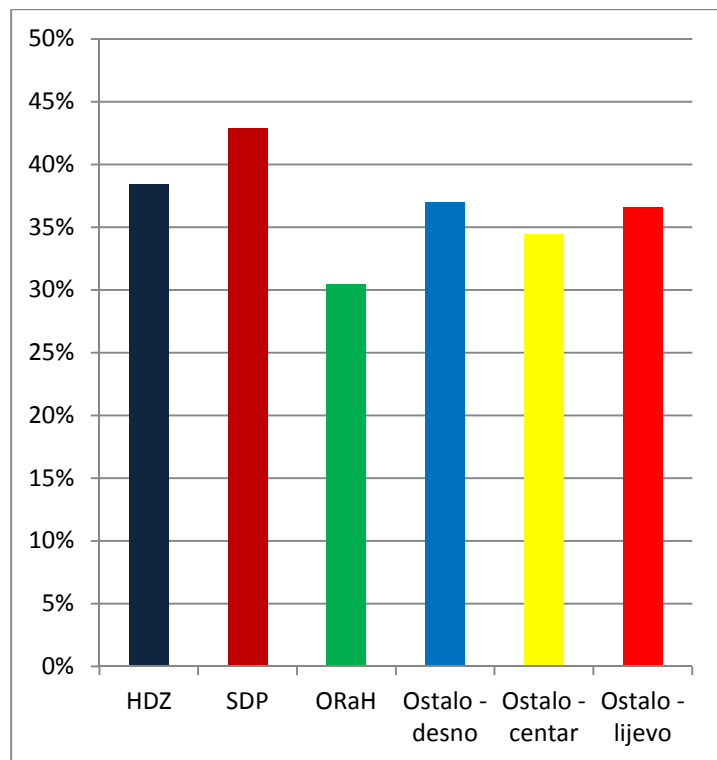
Prihodna strana

Ispitanici su detaljno pitani o vrstama prihoda i rashoda proračuna koje bi koristili u cilju proračunske prilagodbe. Podaci u Tablici 3 pokazuju izrazito visoku odbojnost građana prema povećanju svih oblika poreza i doprinosa osim trošarina. Protive se i davanju autocesta u koncesiju. Zanimljivo je da se u dijelu upravljanja imovinom vide možda neočekivani stavovi s obzirom na tradicionalno afirmativan stav prema državnom vlasništvu. Naime, manje od polovice ispitanika (45%) protivi se prodaji državnih udjela u poduzećima kada se u pitanju jasno napomene da se neće prodavati prirodni resursi i monopoli. Gotovo jednakom postotku ispitanika (44%) takva bi politika bila prihvatljiva. Kada je riječ o prodaji državne imovine i nekretnina koji nisu optimalno iskorišteni omjer je još jači u korist zagovornika prodaje (58%:36%).

Prema tome, ispitanici se izrazito protive daljnjem povećanju svih oblika poreznih i sličnih opterećenja, što se odnosi i na građane i na poduzeća. U odnosu prema privatizaciji ne postoji aprioran otpor kada se jasno definira zaštita javnog interesa, a postoji i relativno visoka sklonost prodaji državne imovine i nekretnina koji nisu optimalno iskorišteni.

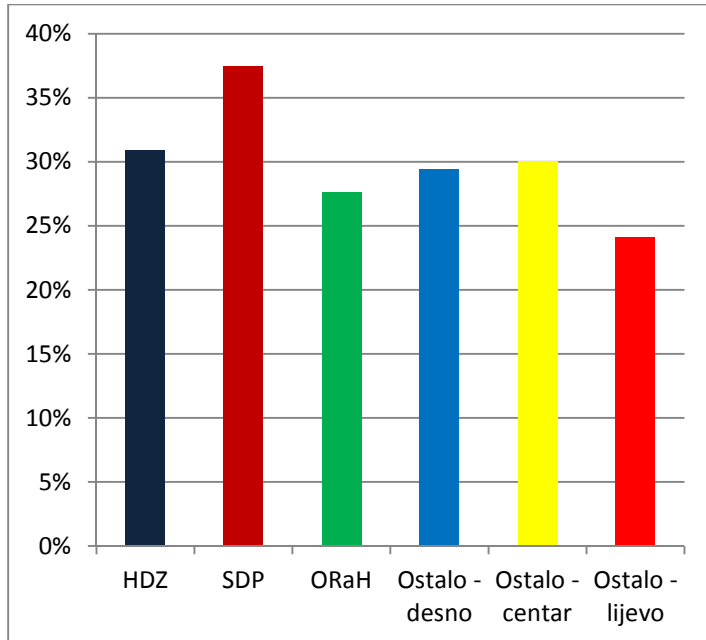
Među strankama postoje razlike. Prvo, glasači i simpatizeri Oraha – u prosjeku mlađi od ostalih – daju puno manju potporu povećanju mirovinskog doprinosa (manje od trećine podupire takvu odluku). Jedini koji daju potporu veću od 40% su glasači SDP-a, tako da je ukupna potpora ovoj mjeri zapravo mala:

Slika 6. Postotak ispitanika kojima je povećanje doprinosa za mirovine uglavnom ili potpuno prihvatljivo

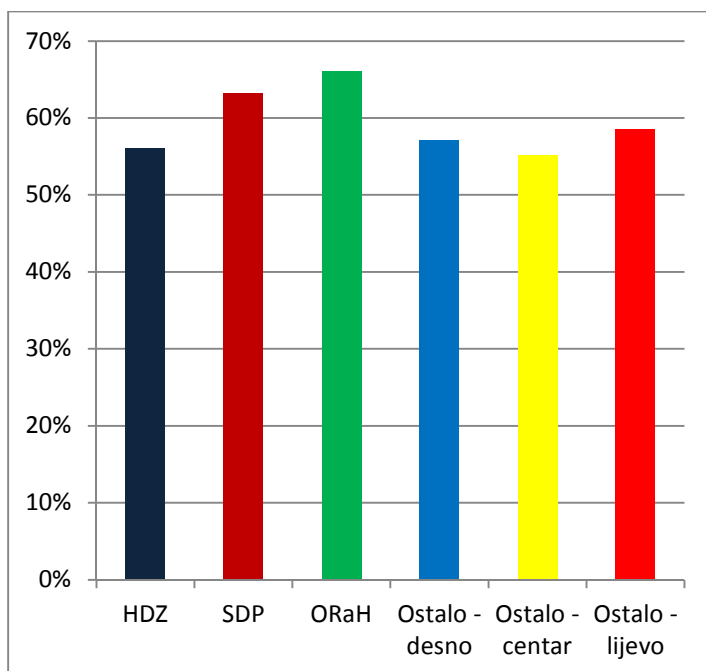

Slični odnosi među glasačima i simpatizerima pojedinih stranaka vide se kod stavova o doprinosu za zdravstvo i o prodaji državne imovine i nekretnina koji nisu optimalno iskorišteni:

Slika 7. Postotak ispitanika kojima je povećanje doprinosa za zdravstvo uglavnom ili potpuno prihvatljivo

Slika 8. Postotak ispitanika kojima je uglavnom ili potpuno prihvatljiva prodaja državne imovine i nekretnina koji nisu optimalno iskorišteni

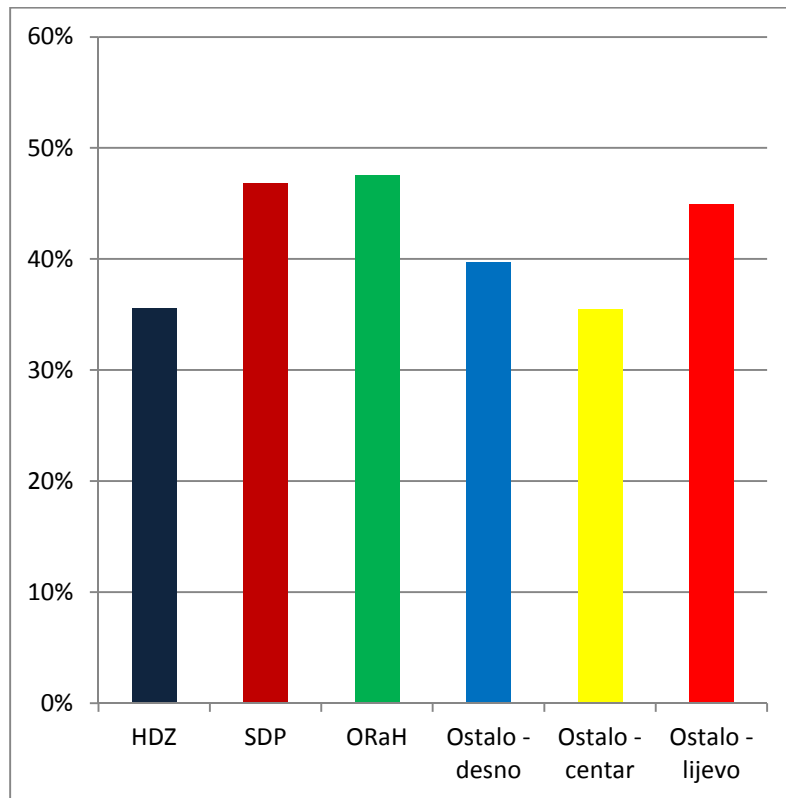

Tablica 3. Postotak odgovora o povećanju prihoda države po vrstama

F4 - Molim Vas da ocijenite koliko je svaki od sljedećih načina povećanja prihoda države prihvatljiv za Vas osobno					
	Potpuno neprihvatljivo	Uglavnom neprihvatljivo	Uglavnom prihvatljivo	Potpuno prihvatljivo	Ne zna
Povećanje poreza na dodanu vrijednost - PDV-a	47	37	8	3	5
Povećanje poreza na dobit	21	29	33	9	8
Povećanje poreza na dohodak	33	38	17	4	7
Povećanje doprinosa za mirovine	23	35	26	8	7
Povećanje doprinosa za zdravstvo	25	38	23	7	7
Uvođenje poreza na imovinu	25	28	29	12	7
Uvođenje poreza na kamate	24	30	28	10	8
Povećanje trošarina na alkohol, duhanske proizvode i luksuznu robu	11	17	34	32	6
Prodajom državnih udjela u poduzećima, osim onih koja upravljaju prirodnim resursima ili su monopoli	17	28	32	12	11
Davanjem autocesta u koncesiju	35	31	19	7	8
Prodajom državne imovine i nekretnina koji nisu optimalno iskorišteni	16	20	36	22	7

Međutim, bilo bi pogrešno zaključiti da se među glasačima i simpatizerima Oraha nalaze pretežno oni koji se uvijek najviše protive povećanju poreza i doprinosa. Kada je u pitanju porez na imovinu, najviše zagovornika pronalazimo u Orahu, a najmanje u HDZ-u:

Slika 9. Postotak ispitanika kojima je uglavnom ili potpuno prihvatljivo uvođenje poreza na imovinu (tumači se kao porez na nekretnine)

Strana rashoda

Tablica 4 pokazuje rang 17 mogućih načina smanjenja rashoda proračuna prema postotku ispitanika koji se uglavnom ili potpuno protive tom načinu fiskalne prilagodbe. Kada su u pitanju radničke mirovine, zdravstvo, znanost i obrazovanje te naknade nezaposlenima, očito je da postoji velik otpor smanjenju rashoda za te namjene. Međutim, protivljenje je vrlo malo kada je riječ o smanjenju broja zaposlenih u državnoj upravi, materijalnih troškova, racionalizacijama i kontrolama na lokalnoj razini i u sustavima socijalnih pomoći i naknada. Kao da građani za stavke u gornjem dijelu tablice traže kvalitetu pa se boje „rezova“, dok za stavke u donjem dijelu poručuju da će većinom podržati smanjenje rashoda.

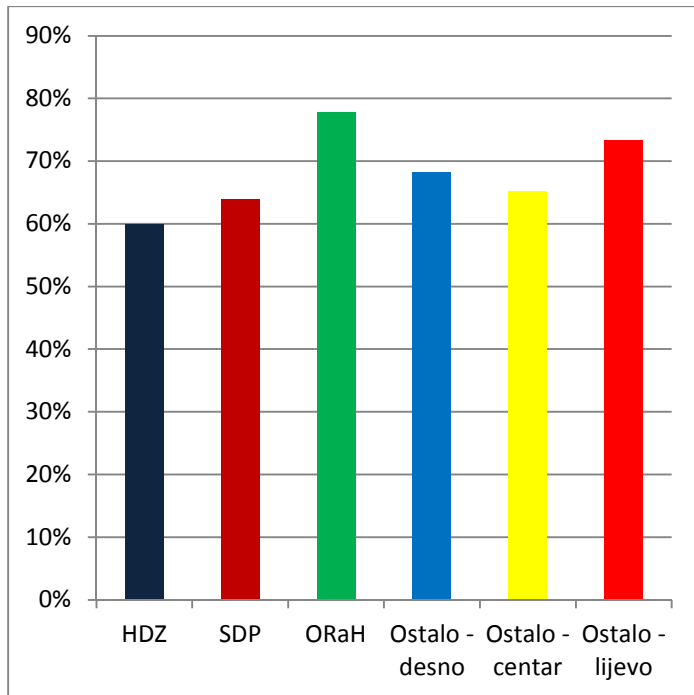
Tablica 4: Prepreke reformama: postotak ispitanika koji izražavaju potpuno ili djelomično protivljenje predloženoj metodi smanjenja državnih rashoda

	%
Smanjenje radničkih mirovina	86
Smanjenje broja zaposlenih u zdravstvu	79
Smanjenje plaća zaposlenih u zdravstvu	77
Smanjenje izdataka države za zdravstvo	76
Smanjenje naknada za nezaposlene	76
Smanjenje plaća zaposlenih u znanosti i obrazovanju	75
Smanjenje broja zaposlenih u znanosti i obrazovanju	73
Smanjenje subvencija poljoprivrednim proizvođačima	64
Smanjenje izdataka za socijalnu pomoć i naknade	62
Smanjiti izdatke države za investicije	56
Smanjenje plaća zaposlenih u državnoj upravi, kao što su policija, vojska, državni službenici itd.	51
Smanjenje subvencija poduzećima	44
Smanjenjem povlaštenih mirovina, uključujući branitelje, osobe s beneficiranim stažem itd.	39
Smanjenje broja zaposlenih u državnoj upravi	29
Smanjenje izdataka države za nabavu robe i usluga kao npr. troškovi za energiju (npr. gorivo), uredski materijal i sl.	26
Smanjenje broja općina i gradova	23
Uvođenje strožih kontrola radi smanjenje broja korisnika socijalne pomoći i naknada	20

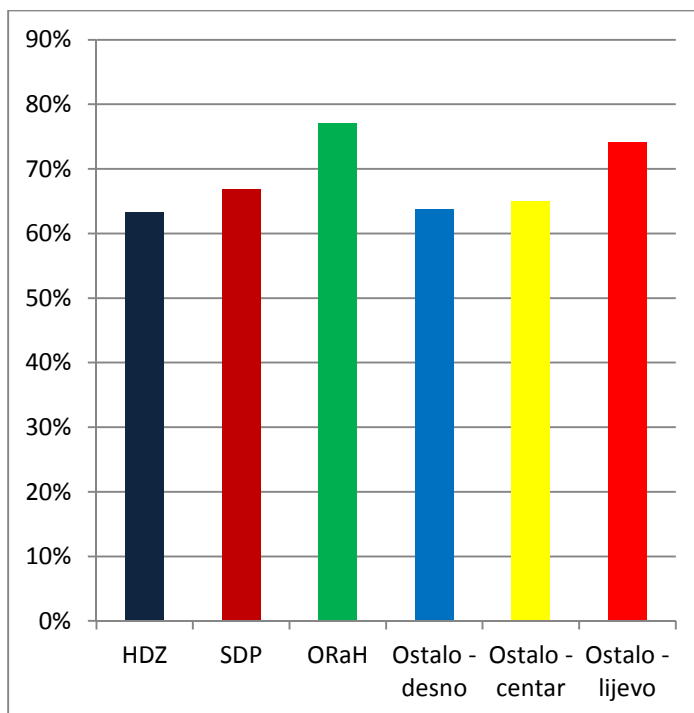
Napomena: Uzorak=1813 građana, pogreška +/- 2,35 p.b.

Kada je riječ o stavovima prema glasačima i simpatizerima pojedinih stranaka mogu se uočiti razlike. Slika 10 pokazuje da gotovo 80% glasača i simpatizera Oraha podupire smanjenje broja zaposlenih u državnoj upravi, dok je podrška kod podupiratelja vodećih stranaka oko 60%, te se razlika između HDZ-a i SDP-a nalazi unutar statističke pogreške. Sličan se obrazac susreće i kod „rezanja“ materijalnih troškova (slika 11) te kod sljedećih metoda smanjenja rashoda (koji radi preglednosti nisu prikazani): smanjenje plaća zaposlenih u državnoj upravi, smanjenje subvencija poduzećima, smanjenje broja općina i gradova, uvođenje strožih kontrola radi smanjenja broja korisnika socijalne pomoći i naknada, smanjenje subvencija poduzećima.

Slika 10. Postotak ispitanika koji su potpuno ili uglavnom suglasni sa smanjenjem broja zaposlenih u državnoj upravi

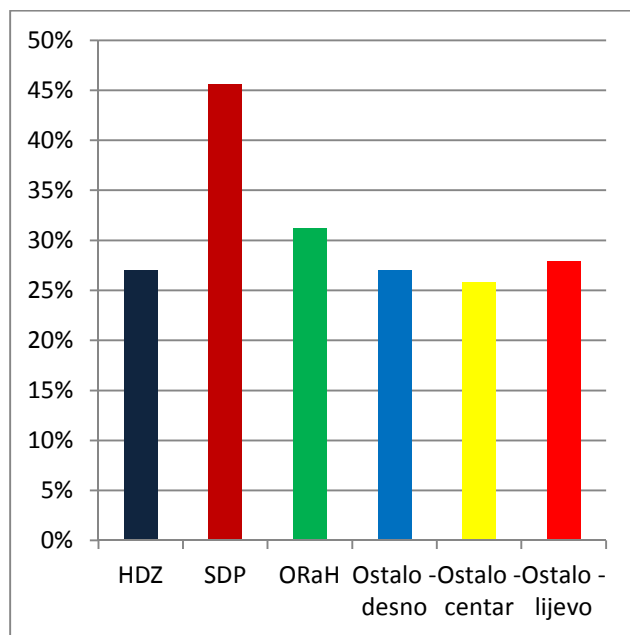

Slika 11. Postotak ispitanika koji su potpuno ili uglavnom suglasni sa smanjenjem materijalnih troškova

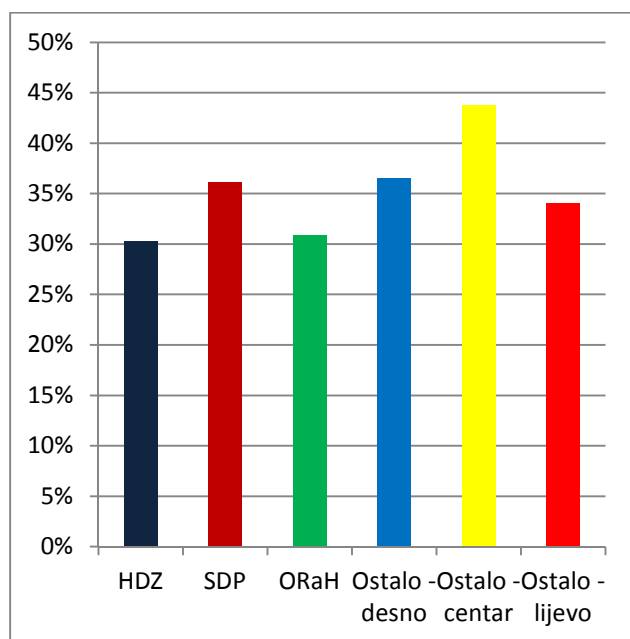

Bilo bi pogrešno zaključiti da se podupiratelji Oraha po svim stavkama rashoda sustavno zalažu za smanjenja. Kada je riječ o subvencijama u poljoprivredi, podupiratelji Oraha su prema niskom stupnju zalaganja za smanjenje (oko 30%) puno bliži podupirateljima HDZ-a nego SDP-a koji se daleko najviše zalažu za tu vrstu smanjenja. Slično je s državnim investicijama, samo s nešto manje izraženim razlikama.

Slika 12. Postotak ispitanika koji se zalažu za smanjenje subvencija u poljoprivredi

Slika 13. Postotak ispitanika koji se zalažu za smanjenje državnih investicija

Tržište rada

Kod stavova o tržištu rada nisu registrirane bitne razlike među podupirateljima različitih političkih opcija. Stoga se u nastavku komentiraju samo ukupni rezultati.

Na području tržišta rada postoji izrazito protivljenje tržišnim rješenjima. Oko 70% odnosno 80% ispitanika uglavnom se ili uopće ne slaže s time da olakšana regulacija otpuštanja i/ili smanjenje minimalne plaće može pogodovati zapošljavanju. Ljudi vide povećanje vladinih poticaja za zapošljavanje kao glavni intervnetni mehanizam na tržištu rada. Jedino što ide u prilog tržišnim rješenjima je većinsko prihvaćanje stava da broj radnih sati i njihov raspored treba prepustiti slobodnom dogovoru poslodavca i radnika ako su prekovremeni radni sati plaćeni. To je ujedno jedini prostor za laku reformu kojom bi se mogao dalje liberalizirati zakon o radu.

Tablica 5. Stavovi o temeljnim pitanjima regulacije tržišta rada

	Potpuno se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem	Ne zna
Treba olakšati otpuštanje radnika, jer će ih onda poslodavci lakše i zapošljavati	5	11	28	49	7
Minimalna bruto plaća sada je veća od 3,000 kuna. Treba ju smanjiti, jer će se onda veći broj ljudi moći zaposliti.	4	10	29	52	5
Treba povećati poticaje koje vlada isplaćuje poslodavcima za zapošljavanje novih ljudi.	20	30	26	18	7
Raspored radnog vremena i broj radnih sati tjedno treba prepustiti dogovoru poslodavca i radnika, jedino je bitno da su prekovremeni sati plaćeni.	26	30	20	17	7

